

Hoogsensitief

hoog begaafd en geen passend onderwijs

Binnen het onderwijsveld is een groeiende groep kinderen en jongeren die hoogsensitief en hoog begaafd zijn, die moeilijk aansluiting kunnen vinden binnen het geboden reguliere aanbod. De komst van passend onderwijs zou voor deze groep een oplossing moeten gaan bieden. Echter, is dit een reëel en haalbaar uitgangspunt als je de essentiële behoeftes van deze kinderen in ogenschouw neemt. Een andere leerstrategie in combinatie met behoefte aan een integrale aanpak en de beperkte kennis van docenten en zorgteam ten aanzien van de begeleidingsvraag van deze kinderen. Een begeleidingsvraag die zich niet alleen op het onderwijsniveau afspeelt, maar waarin onderwijs, pedagogie en gezondheidszorg samenkomen. In dit artikel laten we ook een aantal ervaringsdeskundigen aan het woord variërend in de leeftijd van vier tot 23 jaar.

— en kind vertelt: ‘Je kunt op school wel een cirkel in een vierkant willen persen, maar dan zal het beschadigt raken en gaat er veel verloren.’”

Mijn enige wens is om mijn talenten te ontwikkelen en te zijn en te worden wie ik werkelijk ben, wie helpt mij hierbij?

Hoogsensitieve, hoogbegaafde kinderen

Hoogsensitieve hoogbegaafde kinderen zijn kinderen die voor hun leeftijd boven gemiddeld ontwikkeld zijn waardoor zij gedrag vertonen dat je niet direct bij de leeftijd zou verwachten. Ze hebben meer kennis, maken zich nieuwe kennis of vaardigheden snel eigen, hebben bijzondere talenten, stellen veel vragen en reflecteren op hun handelen en het handelen van anderen. Ze denken vaak out of the box.

Ze voelen zich diep verbonden met het leven zelf en hun omgeving en dragen dit ook uit naar klasgenoten, door behulpzaam te zijn waar nodig is in hun ogen. Volwassenen ervaren hen vaak als betweterig, dromerig, ouderlijk en ‘te’ aanwezig. Bij kinderen van hun eigen leeftijd vinden ze moeilijker aansluiting omdat zij te snel denken of te serieus zijn. Sociaal-emotioneel vallen ze tussen de wal en het schip omdat hun eigen leeftijdgenoten hen niet kunnen volgen en bij oudere kinderen zij nog niet zo ver ontwikkeld zijn op dit vlak. Ze komen hierdoor sneller in een sociaal isolement. Binnen het onderwijs zie je dat zij een andere leerstrategie hanteren. In plaats van te starten met het aanleren van losse vaardigheden die later gekoppeld worden, willen zij vanuit een vraagstelling een antwoord gaan vinden. Ze leren alles tegelijk en moeten eerst het groter geheel zien voordat ze de details kunnen opnemen.

Verstrooide professor

Jongeman vertelt; op de basisschool was het herhalen van lesstof geen uitdaging. Ik had veel vragen en op een antwoord stelde ik een nieuwe vraag. In mijn hoofd zag ik de verbanden en beelden en werden alle puzzelstukken samengevoegd tot een geheel. Een vraag van de juf had voor mij diepte, breedte, hoogte, kleur, geur, het was een gevoelsmatige levende beleving, geen lineair en abstract gegeven. De juf kon hier niets mee. Ik was te dromerig en moest niet zoveel vragen stellen. Soms had ik de indruk dat de juf zelf geen antwoord kon vinden op mijn vragen. Hoe kan dat, dacht ik bij mijzelf als kind, het is toch een groot mens? Op een gegeven moment heb ik geleerd om mijn mond te houden en niet meer op te vallen. Toen was de juf verbaasd dat ik geen hoge cijfers meer haalde en moesten mijn ouders op gesprek komen. Was er thuis iets aan de

hand? Ik wilde niet meer opvallen, ook niet voor mijn klasgenootjes die mij als anders ervaren. Ik vond dit niet zo fijn en werd hier verdrietig van. Toen kreeg ik de bijnaam verstrooide professor, dat vond ik wel okay.

De groep in dit artikel heeft naast al deze kenmerken nog meer. Naast hoogbegaafd zijn zij hoog sensitief. Het zijn kinderen die beschikken over een sterk ontwikkeld empathisch vermogen en een objectieve waarneming, wat zich kan manifesteren in de vorm van aanvoelen van omgeving, zonder woorden de diepere betekenis van woorden, uitdrukkingen en gevoelens begrijpen. Ze kunnen dit niet onderbouwen maar de ervaring is zeer intens en kunnen zij niet negeren.

Een vierjarig meisje was erg onrustig in de klas en vertelde thuis dat dit kwam doordat ze zo verdrietig werd van haar klasgenootje dat naast haar zat. Tijdens het 10 minuten ouder-kind gesprek kwam dit gedrag ter sprake en aangemoedigd door de ouders vertelde het meisje hoe het kwam dat ze zo onrustig was. De juffrouw pakte het verhaal op en vertelde het kind een geheimpje over haar klasgenootje. Het meisje was bang op school omdat het op haar vorige school door een jongen in de wc geschopt was. Het meisje van vier jaar begreep het, sprak er met niemand over en kon in de klas weer rustig functioneren.

Opgebouwde spanning

Ook deze kinderen blijven op sociaal-emotioneel niveau kinderen en uiten deze ervaring op een manier die hierbij past. Door de omgeving wordt dit vaak niet of foutief begrepen als ze niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden en kernkwaliteiten van dit kind. Als respons hierop zijn er over het algemeen twee opties: het kind trekt zich terug in zijn eigen wereld en gaat minder communiceren of het kind wordt druk en gaat onsamenhangend of clownesk communiceren. Beide coping strategieën, die ontzettend veel energie en aandacht vragen van het kind. De opgebouwde spanning dat dit met zich meebrengt heeft zijn weerslag op de gezondheid van het kind. De omgeving merkt dit aan de plotselinge stemmingswisselingen zonder zichtbare aanwijsbare oorzaak. Psychosomatische en stress gerelateerde klachten doen hier hun intrede.

Evy vertelt: In de klas werd ik doodmoe van alle mensen en drukte om mij heen. Na een dag school was ik dan ook volledig uitgeput, met hoofdpijn en misselijk. Op een gegeven moment lukte het mij niet meer om naar school te gaan en heb ik twee jaar thuis gezeten. De kinderarts wilde niets van hoogsensitiviteit weten, ik moest van haar naar de psy-

Op een gegeven moment heb ik geleerd om mijn mond te houden en niet meer op te vallen

Omdat mijn gevoeligheid niet aan de buitenkant te zien is, was het voor mijn omgeving moeilijk te accepteren dat het niet goed ging met mij

choloog, die hier ook niet voor open stond. Ze pushte mij om terug naar school te gaan, ook al vertelde ik haar elke keer weer dat het mij niet lukte, ik was op. Ben doorgestuurd naar een revalidatiecentrum met psycholoog, fysiotherapeut en ergotherapeut. Hun enige boodschap was: terug naar school. Ze konden mij niet verder helpen met hun aanpak. Nu ga ik samen met mijn zus naar een particuliere school, opgezet door mijn moeder.

Wat je aan zichtbaar gedrag ziet is een kind met afwijkend gedrag wat functioneren in een groep beperkt. Gezondheidsklachten worden weggewuifd door behandelaars, het kind ziet er toch gezond uit? Deze groep kinderen wordt vaak gediagnosticeerd met PDD-NOS of AD(H)D. Verschillende onderzoeken laten echter zien dat dit incorrect is en ook onze ervaring kan dit onderschrijven.

Een juiste omschrijving van hoogsensitiviteit is van cruciaal belang, omdat het kind anders belast kan worden met een etiket dat het zelfbeeld en de algemene ontwikkeling ondermijnd, levenslang.

Overprikkeling

Hier komen we een volgend aspect van het hoogsensitief zijn tegen, namelijk als een ontvanger functioneren voor allerlei subtiele informatie dat op verschillende niveaus binnenkomt en deze hoeveelheid informatie niet kunnen filteren. Vaak zijn deze kinderen zich hier niet van bewust en gaan ze er van uit dat iedereen zoveel kan waarnemen en ervaren. In een klas met 30 kinderen en verschillende externe

prikkels komt er veel informatie binnen bij het kind. Het kind heeft meer tijd nodig om alle informatie te verwerken. Wordt hier geen rekening mee gehouden dan raken deze kinderen sneller uitgeput, zowel fysiek, emotioneel als mentaal. Dit wordt overprikkeling genoemd. Leerkrachten en leeftijdsgenoten begrijpen dit dikwijls niet en het kind gaat zich anders voelen omdat het niet mee kan participeren in alle facetten van school en sociale kring.

Sanne vertelt; ik heb mij soms wel anders gevoeld toen ik opmerkte dat ik sneller vermoeid was in de klas en klasgenoten dit vreemd vonden. Docenten vonden mij vaak te stil, ook al ervaar ik dit zelf anders. Ik ben niet verlegen, maar neem eerst alles op voordat ik mijzelf wil en kan laten zien. Als ik dan gewend was kreeg ik opmerkingen als: "Wat ben je veranderd, je bent veel opener. Maar ik ben nooit anders geweest, het had alleen tijd nodig".

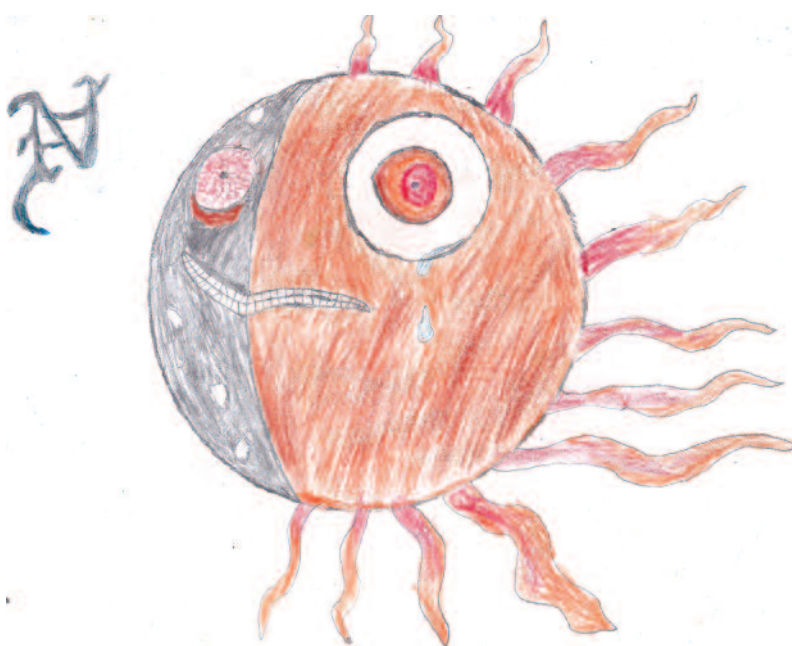
De docent ziet de ontwikkeling van het kind 'onverklaarbaar' achterblijven op de verwachting en heeft soms ook 'last' van het gedrag van het kind. Mo vertelt: "Had de juf binnen de klas meer positieve aandacht en waardering gehad voor mij met mijn authenticiteit en kwaliteiten, had ik me veiliger gevoeld en het wellicht ook leuk gaan vinden om naar school te gaan. Ik vond het een ramp. Doordat ik steeds stiller werd, ook nog eens een doelwit voor pesters".

Mede door de gevolgen van langdurige overprikkeling worden kinderen aangemerkt met een stoornis en verdwijnen naar het speciaal onderwijs of vallen uit en komen thuis te zitten met alle justitiële en persoonlijke gevolgen vandien voor ouders en kind. Aantoonbaar is gemaakt dat als aan de randvoorwaarden voldaan wordt van leer en begeleidingsvraag de stoornis als sneeuw voor de zon verdwijnt. Onze ervaring is dan ook dat door verkeerde signalering te snel wordt gegrepen naar psychofarmaca, met alle gevolgen voor het algemeen welbevinden van het kind. Er zijn voldoende alternatieven voor handen ter ondersteuning van deze kinderen die niet schadelijk zijn voor hun ontwikkeling, maar juist een grote bijdrage leveren aan hun kwaliteit van leven en welbevinden en die een noodzakelijke schakel zijn voor hun ontwikkeling.

Een van de sleutels tot excellent leren, van klacht naar kracht.

Passend onderwijs voor hoogbegaafde, sensitieve kinderen

Schooljaar 2014-2015 gaat het jaar worden waarin Passend onderwijs wordt ingevoerd. Het doel van

passend onderwijs is dat kinderen onderwijs krijgen aangeboden dat aansluit bij wat het kind kan en bij voorkeur binnen het reguliere systeem. Hiervoor is samenwerking tussen scholen, extra ondersteuning en extra scholing van docenten voorzien. Het lijkt ons hét moment om ook voor de groeiende groep hoogbegaafde, sensitieve kinderen te kijken wat zij nodig hebben om binnen het reguliere systeem beter tot hun recht te komen. Kennis met betrekking tot deze groep leerlingen is de start. Hoe herken je de leerling, wat kan de school binnen de huidige werkwijze en faciliteiten bieden en hoe kun je samen met ouders komen tot een uitdagende leeromgeving waarin het kind mag zijn wie hij is? Net zoals bij andere kinderen zal dit per kind verschillen, want ook al beschrijven we het hier als een homogene groep, de groep is net zo divers als alle andere groepen. Kijkend naar de opleiding voor de docenten zoals nu aangeboden, is juist op dit vlak de kennis van docenten beperkt. Zij zijn opgeleid tot het aanleren van schoolse vaardigheden. Zij hebben beperkte pedagogische kennis van de ontwikkeling en afwijkingen daarbinnen van kinderen. Daarnaast stuurt het huidige onderwijssysteem aan op prestatie dat regelmatig getoetst moet worden om te laten zien dat de school 'goed' onderwijs biedt. De sociaal emotionele ontwikkeling van het kind komt hiermee in gedrang en krijgen we het verhaal zoals in de introductie van dit artikel 'een cirkel past niet in een vierkant'. Ge-

volg, het kind ontplooit zich niet goed binnen het reguliere onderwijs en gaat gedrag ontwikkelen dat voor zichzelf en zijn omgeving niet als gewenst ervaren wordt.

Grotere rol voor ouders

Wij denken dan ook dat ouders een grote rol kunnen spelen bij het vinden van passend onderwijs voor deze kinderen. Zij zijn degene die vaak de eerste signalen krijgen en kennen hun kind het beste. We zouden graag zien dat er gekomen wordt tot landelijke werkgroepen van ouders, docenten en hulpverleners die elkaar kunnen inspireren en ondersteunen, zodat ook deze groep kinderen onderwijs krijgt dat aansluit bij hun mogelijkheden en talenten. We roepen ouders, onderwijzers en hulpverleners bij dezen op om zich bij ons aan te sluiten zodat we gezamenlijk de kinderen de ondersteuning kunnen bieden die ze nodig hebben en waar ze als kind recht op hebben.

Er is nog geen passend onderwijs voor deze doelgroep en tot op heden is de rekening voor ouders en kind. Expertise is voorhanden en passend onderwijs wordt een feit. Van probleemkinderen naar excellente leerlingen. Wie helpt ons hierbij? <

www.hspcoaching.org/content/2013/09/Organisatie

C. Betancourt Montero

M. Farla Machielsen